

УДК 94 (477)192/193»:369.03

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РАДЯНСЬКОЇ СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ В 1920-1930 р.р. (ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ)

Латишева О. В.

Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського, Сімферополь, Україна

Статтю присвячено дослідженню нормативно-правових актів, за допомогою яких здійснювалося правове регулювання радянської системи страхування в 20-30 р. На цій підставі здійснюються узагальнюючі висновки про побудову такої системи, формування та діяльність органів державного страхування.

Ключові слова: нормативно-правове регулювання, декрет, постанова, інструкція.

Формування та діяльність органів державного страхування в СРСР 20-30-х рр., судячи з історіографічного огляду наукової літератури [1; 2; 3; 4; 5], розглядалося в контексті економічної науки, тому виокремлювалися фінансово-господарські аспекти. Історично-правничий, а тим паче науково-історичний ракурс цієї проблеми соціально-економічних відносин, не досліджувались, відтак вона залишається актуальною.

В Україні діють державні, акціонерні та приватні страхові компанії, тобто страхова справа для українського суспільства має певну історичну традицію, тому вивчення досвіду створення та функціонування державного і кооперативного страхування в роки непу і сталінської модернізації суспільних відносин є важливим з історичної та практичної точок зору.

Термін і явище «нормативно-правове регулювання» можна розглядати в історико-правовому або історичному контекстах. Відмінність між ними полягає в типологізації об'єкта дослідження, тобто системного розкриття його складових частин. Історичний аспект передбачає розгляд нормативно-правової бази як джерела важливої інформації про конкретний соціально-економічний інститут та орган державного регулювання з метою з'ясування наступних проблем: встановлення хронологічної дати та обставин виникнення, відстеження структури, виявлення повноважень, функцій, системних реформ, особливостей взаємодії частин єдиного цілого, розвитку організаційних форм. Ми вивчаємо джерела, відтак нормативно-правове регулювання – це насамперед послідовність і системність ухвалення державними органами влади (законодавчими і виконавчими) конкретних декретів і постанов, на основі яких відбувається моделювання історичного знання про соціальну систему державного та кооперативного страхування.

Об'єктом нашого аналітичного дослідження є історія створення нормативно-правової бази оперативного регулювання системи державного страхування, а предметом – конкретні законодавчі акти – декрети, постанови, циркуляри, тарифи, їх змістове та інформаційне наповнення. Мета і завдання зумовлені об'єктом та пред-

метом, які полягають в науково-історичному з'ясуванні основних етапів становлення та розвитку радянської системи майнового страхування.

Формування законодавчої бази державного страхування розпочалося 6 жовтня 1921 р. від ухвалення декрету РНК РСФРР «Про державне майнове страхування». Його текст було опубліковано в першому номері «Вестника государственного страхования». Органи державного страхування діяли при Наркомфіні, а цей наркомат вважався об'єднаним, тобто федеративним, тому декрет стосувався певною мірою України. Переважна більшість законів, які приймав РНК УСРР та навіть ВУЦВК базувалися саме на основі так званих федеративних постанов. В Україні діяв адміністративно-політичний інститут Уповноваженого Наркомфіну РСФРР, а згодом СРСР. Декрет 6 жовтня 1921 р. став юридичним документом для формування в містах і селах органів державного страхування майна приватних господарств від пожеж, худоби від загибелі, зернових культур від градобою, транспорту від аварій. Він був підписаний Леніним В. І. [6, с. 40-41]. Згідно декрету усі попередні організаційні форми страхування, які функціонували при ВРНГ, підлягали ліквідації, а управлінські структури переходили до Головного правління державного страхування при Наркомфіні. На місцях мали з'явитися страхові підвідділи при фінвідділах виконкомів, які працювали під наглядом Головного правління. Декрет надав кооперативним установам право встановлювати форми, види і тарифи страхування їхнього майна, а це означало формування організаційної структури кооперативного страхування.

6 липня 1922 р. РНК РСФРР видав чергову постанову «Про державне страхування», яка доповнила декрет від 6 жовтня 1921 р. новими положеннями [7, с. 42-43]. Радянські органи страхування діяли на принципах госпрозрахунку, а Головне управління стало Головним правлінням державного страхування (Держстрах). З'явився новий вид страхування – добровільне страхування життя. Постанова виписала повноваження Головного правління, його структуру, фінансові підвалини, але їх повний виклад зафіксовано у Положенні про Головне правління державного страхування, яке схвалив народний комісар фінансів Сокольніков Г. Я. 27 листопада 1922 р. [8, с. 26-29] Його опублікували окремою брошурою у 1923 р. [9] Вперше юридично підкреслювалося співіснування двох форм страхування – добровільного та обов'язкового, їх структурна конкретизація. Обов'язкове поділялося на окладне страхування майна від пожеж, зернових культур від градобою, худоби від смерті та неокладне страхування майна державних, комунальних та кооперативних організацій. Офіційно проголошувалося добровільне страхування, рухомого та нерухомого майна підприємств та товарів від пожеж, худоби, культур, транспорту – сухопутного та морського, життя і від нещасних випадків. До регулятивних функцій належало те, що Держстрах створював місцеві органи державного страхування в республіках, але згідно угод РСФРР з ними.

Оперативне керівництво здійснювалося на основі законодавчих актів, через так звані циркуляри структурних підрозділів Держстраху. Вони розповсюджувалися телеграфно, а також службовою поштою. Протягом вересня 1922 р. було відправлено понад 40 циркулярів [10, с. 38-40].

Циркулярна форма регулювання роботи органів Держстраху була основною, яка забезпечувала їх повсякденну діяльність. Виходили збірники (зводи) проблемно-тематичних циркулярів, тобто своєрідний кодекс нормативно-правових актів. Наприклад, в липні 1923 р. з'явився зведений циркуляр № 705, що систематизував усі циркуляри, видані Головним правлінням. Укрдержстрах упорядкував 1 січня 1925 р. власний зведений циркуляр № 166, надіславши його місцевим органам [11]. Союзний (№ 705) та республіканський (№ 166) зведені циркуляри узагальнювали попередній досвід становлення та функціонування радянської системи державного страхування. Вони є важливим джерелом вивчення історії Держстраху, а також формування юридичної основи його регулятивно-управлінської діяльності, позаяк збірник циркулярів відтворює номенклатурний механізм взаємодії центрального апарату та місцевих структур. Наприклад, циркуляр «Про оплату відповідальним працівникам місцевих органів Держстраху особливої винагороди за успішне виконання операційних завдань у 1923-24 році» дозволив створення спеціального фонду заохочення [12, с. 26-29]. Зведення циркулярів виходили щороку, які, крім господарсько-фінансових справ, регулювали соціальні питання. Станом на 1 січня 1926 р. заборонялося відповідними циркулярами брати на службу працівників Держстраху, які мали судові покарання, були засновниками приватних торгових закладів, мали сімейну спорідненість (чоловік, дружина, брат, сестра) [13].

Постанови вищих органів державної влади накреслювали загальні принципи розвитку страхової справи, а циркуляри та інструкції їх реалізовували на практиці. 11 листопада 1924 р. РНК СРСР видав постанову «Про державне страхування в сільських місцевостях», якою надав правові підстави для формування низової ланки структурних підрозділів системи радянського страхування [14]. 19 січня 1926 р. його скасували, а натомість прийняли постанову РНК РСФРР «Про залучення місцевого населення до страхової справи». Фактично створювалася паралельна виконавча форма страхування: соціально-правовий інститут уповноважених, обраний загальними зборами села, та секція по страхуванню при повітових виконкомах [15]. Конкретні питання майнового страхування регулювалися відповідними циркулярами.

Створення СРСР та конституційне оформлення союзної держави викликало необхідність уніфікації законодавчих актів, у тому числі в галузі страхування. Так, 18 вересня 1925 р. ЦВК та РНК СРСР впровадили Положення про державне страхування Союзу РСР, поява якого усунула чинність попередніх законів. Держстрах продовжував діяти на принципах госпрозрахунку та централізації системи управління. «Положення» чітко регламентувало обов'язки та права республіканських органів страхування. Зазначалося, що республіканські правління «...є органами Головного правління державного страхування СРСР» [16].

Здійснення суцільної колективізації, політично-економічний курс якої визрівав протягом 1928-1929 рр., зумовило доцільність реорганізації радянської системи майнового страхування. Її ініціатором в Україні був голова правління Укрдержстраху Мазлах С. М., службова доповідь якого стала основою постанови колегії НК РСІ УСРР «Про реорганізацію державного та кооперативного страхування» від 5 грудня 1928 р. [17, с. 178-182]. Вона не була опублікована, тому що викликала суперечливі зауваження інших державних органів влади (схвальні і заперечувальні) [17, с. 81].

Реформуванню підлягала організаційна структура системи державного страхування: правління Укрдержстраху перетворювалося в Управління державного страхування при Наркомфіні УСРР, окружні страхові контори в інститут інспекторів.

Постанова НК РСІ УСРР мала відомчий характер, однак спонукала до дії законодавчий орган – ВУЦВК. 12 серпня 1929 р. секретаріат ВУЦВКу ухвалив постанову на доповідь Укрдержстраху [18], у якій серед недоліків існуючої системи страхування було названо відсутність сприяння колективізації. Офіційний документ підкреслив той факт, що «...державне страхування є одним з найважливіших чинників регулювання складних соціально-економічних відносин у приватному секторі» [18]. ВУЦВК визнав доцільним вилучення Держстраху зі складу Наркомфіну в окремий орган, підпорядкований РНК УСРР. Президія ВУЦВКу мала розглянути проект нового Положення про державне страхування в порядку союзного законодавства. Його текст був підготовлений у 1929 р., тобто в рік «великого перелому»: здійснення примусової колективізації сільського господарства, форсованої індустріалізації.

Проект Положення про державне страхування Союзу РСР обговорили 3 травня 1930 р. на засіданні Раднаркому УСРР. Під час обговорення зазначалося, що «Положення» спрямоване на зміцнення централізації державного страхування, тому висловили негативну оцінку проекту [19, с. 175].

Союзний уряд, беручи до уваги проект Положення, прийняв 4 вересня 1929 р. постанову «Про обов'язкове страхування майна усупільненого сектору народного господарства» [20], залишивши право кооперативним установам страхувати майно кооперації. Фактично була збережена єдність радянської системи страхування. Майно членів кооперативних товариств, тобто селянських господарств, підлягало державному страхуванню. 1 серпня 1930 р. Раднарком СРСР видав постанову № 245 «Про реорганізацію державного страхування та ліквідацію Держстраху», а заступник голови РНК УСРР Сербіченко О. К., коментуючи цей факт, розпорядився «...перевести в життя союзу настанову» [19]. Вона означала докорінне реформування системи страхування, яка виникла на початку 20-х рр. Укрдержстрах було розформовано у 1931 р., а регулювання страхової справи зосереджувалося в Наркомфіні.

9 лютого 1931 р. ЦВК та РНК СРСР видали постанову «Про зміни в державному страхуванні», яка зафіксувала його нову систему, а також встановила тарифи для майна усупільненого сектора, добровільного страхування майна приватних осіб, первинних товариств споживчої, житлової та кустарно-промислової кооперації [20, с. 6]. Вони мали самостійно оформляти страхування їхнього майна, подаючи відповідні заяви та документи до місцевих фінорганів, а за просрочку страхових платежів підлягали адміністративному стягненню пені. Весною 1932 р. впроваджувалися нові тарифи і тарифні правила для страхування майна установ, організацій і господарств усупільненого сектору. Майно міських будівель поділялося на три класи, а в селах на дві категорії районів. Існували відповідні ставки у копійках за 100 крб. страхової суми, які коливалися у залежності від якості будівель, форм власності майна. Наприклад, майно промислових підприємств розподілили на 10 класів, відтак страховий внесок першого становив 25 копійок, а десятого класу – 1 крб. 60 коп. [20] Діяли «нормальні» та «пільгові» тарифи, а вся організаційна робота зо-

середжувалася у фінвідділах райвиконкомів. З'явилися терміни «страхувач» (організація, прізвище власника), «страхінспектор», «посередник», «уповноважений райфінвідділу», які не використовувалися у 20-х рр. Тарифи добровільного страхування, тобто майна, яке не підлягало обов'язковому окладному страхуванню, були детально виписані. Дивним було страхування сільськогосподарської продукції (хліб, насіння, овочі) у 1932 р., коли хлібозаготівельні комісії масово вилучали їх у селян, а ставки страхової суми (1 крб. 20 коп. на 10 крб. вартості) не поверталися, хоча забирали десятками і сотнями пудів зернових культур, центнерами картоплі.

Протягом другої половини 30-х рр. було прийнято десятки постанов, інструкцій, які на законодавчому рівні упорядкували систему добровільного та окладного страхування. Так, 27 липня 1934 р. ЦВК та РНК СРСР видали постанову «Про добровільне страхування», дозволивши Держстраху СРСР здійснювати в сільських районах та селищах міського типу добровільне надокладне страхування майна колгоспів, кооперативів, рибальських артілей, а також сільськогосподарських тварин. Доповнивши ст. 10 постанови від 3 лютого 1931 р. «Про зміни в державному страхуванні», уряд дозволив Держстраху СРСР страхувати велику рогату худобу віком до 10 років та коней 12 років, які перебували в господарствах колгоспників та одноосібників [21]. 17 вересня 1935 р. ЦВК та РНК СРСР доповнили та внесли зміни до постанови від 27 липня 1934 р., поширивши право Держстраху на страхування посівів спеціальних і технічних культур, продукцію садівництва та городництва в колгоспах та кооперативах [22]. 5 вересня 1936 р. РНК СРСР, підкреслюючи своєчасність і повний збір страхових платежів, виплати компенсацію населення за втрату майна, запровадив добровільне індивідуальне (особисте) страхування на випадок смерті без обмеження суми страхування, доручивши Наркомфін розробити протягом місяця його правила і тарифи [23]. Союзний уряд видав 29 листопада 1936 р. Правила добровільного надокладного страхування посівних зернових і бобових культур [24], а 17 травня 1938 р. Наркомфін СРСР розповсюдив Інструкцію по організації та оформленню добровільного колективного страхування життя трудящих [25, с. 175], яка містила перелік необхідних документів та формулярів. 1 жовтня 1938 р. з'явилися Правила добровільного індивідуального страхування на випадок смерті від всіляких причин та інвалідності від нещасного випадку [25, с. 199]. Вони дозволяли особам віком від 16 до 60 років страхуватися терміном на рік і до 20 років, не обмежуючи суму страховки. Були виписані правила її оформлення, відповідальність Держстраху, порядок сплати страхових внесків та виплати страхової суми. Тоді ж були схвалені Наркомфіном і Правила добровільного страхування життя від нещасних випадків, які структурно і функціонально дублювали попередні, але частково вирізнялися: продовженням вікової межі до 70 років, терміном страхування до одного року, повною виплатою страхової суми у випадку смерті та стовідсоткової втрати працездатності [25, с. 200-203]. Документом регулятивного спрямування була також Інструкція по добровільному (надокладному) страхуванню майна, посівів і тварин, які належали колгоспам і трудящим, схвалена Наркомфіном СРСР 4 жовтня 1938 р. [25, с. 133-137]

Страхування життя в умовах «великого терору», тобто політичних репресій 1937-1939 рр., виглядало цинічно, позаяк ніхто не був «застрахований» від арешту,

ув'язнення та розстрілу за політично-ідеологічними мотивами. 9.02.1939 р. Наркомфін СРСР встановив Правила добровільного колективного страхування життя трудящих, тобто робітників, колгоспників, службовців, кооперованих кустарів, студентів цілими цехами, колгоспами, факультетами. Колективне страхування приймалося від 500 до 5000 крб. страхової суми на кожну особу [25, с. 169-174]. Нормативні акти, тобто правила, інструкції, директивні листи Головного правління Держстраху СРСР, стосувалися умов добровільного страхування домашнього майна від пожежі, блискавки, вибуху, повені, землетрусу, урагану, зливи, поповзнів. Відшкодуванню втрат від перелічених випадків слугували правила, розроблені Наркомфіном СРСР 14 квітня 1939 р. [25, с. 161-163]. Формулювання «добровільне страхування» означало його видову відмінність від окладного, але в умовах 30-х рр. воно було обов'язковим

До пріоритетних видів страхування, якщо брати до уваги стягнення страхових платежів з населення, належало окладне обов'язкове страхування. За його рахунок, починаючи з 27 вересня 1936 р. [26], до місцевого бюджету надходило 15% реалізованої суми страхових платежів, а також 15% на попередження пожеж та загибелі худоби. 11 квітня 1937 р. ЦВК та РНК СРСР усунули порядок вилучення майна для покриття боргу по обов'язковому окладному страхуванню колгоспів, промислових артілей та громадян, яким займалися податкові органи адміністративним шляхом, поклавши цю справу на так звані народні суди [27]. Встановлювався порядок вилучення майна, розроблений Наркомюстом СРСР 9 травня 1937 р., відтак повернення страхових платежів відбувалося за принципами і методами стягнення податку. 3 лютого 1938 р. РНК СРСР скасував постанову 3 лютого 1931 р. «Про зміни в державному страхуванні», тобто відбулося відносно реформування системи страхування [25, с. 119]. Орендні підприємства підлягали обов'язковому окладному страхуванню, а майно бюджетних установ союзного та республіканського рівня звільнялося від обов'язкового і добровільного форм страхування. Держстрах отримав право стягнення платежів добровільного страхування за майно кооперативних профспілкових, громадських організацій. Майно кустарно-промислової кооперації в сільських районах та кооперації інвалідів підлягало обов'язковому окладному страхуванню. За постановою Наркомфіну СРСР від 7 жовтня 1938 р. обов'язкове страхування поширювалося на житлові будинки і господарські будівлі державної форми власності [25]. Інструкція Наркомфіну СРСР від 11 лютого 1939 р. встановлювала порядок визначення втрат майна від пожежі та їх відшкодування [25, с. 122-126].

Проаналізувавши нормативно-правове регулювання радянської системи страхування, тобто відповідного корпусу законодавчих актів, зазначу конкретні її відмінності у 20-х та 30-х рр. Переважна більшість постанов, декретів, інструкцій, положень, ухвалених протягом непу, відтворювали принципи становлення та функціонування класичної страхової справи, запозиченої з дореволюційної доби. Їх реорганізація розпочалася у 1929 р. і була остаточно завершена на початку 1931 р. Класовий принцип майнового страхування, актуалізований у зв'язку з колективізацією сільського господарства, фактично ліквідував будь-які рештки попередньої системи страхування. Зникли навіть терміни («премія», «превенція», «тариф премій», « страхова оцінка»), які були характерні для 20-х рр. Система страхування періоду непу

була своєрідним «гарантійним страхуванням» його функціонування, тобто виразником нового економічного курсу.

Держава повністю монополізувала страхову справу, розширивши страхове поле шляхом дроблення об'єктів страхування. Так зване добровільне страхування перетворилося на додаткове фінансове джерело мобілізації коштів населення, а окладне обов'язкове страхування на звичайне його оподаткування. Кооперативні та громадські організації не уникли «страхових стягнень», а система страхування стала винятково державною. Норми, правила, тарифи встановлював Наркомфін СРСР, видаючи інструкції.

Викладене дає підстави для висновку про те, що радянська система страхування 20-30-х рр., судячи з офіційних законодавчих актів, зазнала суттєвого реформування у 1929-1930 рр., набувши уніфікованої організаційно-функціональної форми шляхом ліквідації кооперативного страхування та республіканських самодіяльних центрів – Укрдержстрах. Починаючи з 1931 р., тобто одразу після остаточної ліквідації «Коопстраху» та реорганізації «старої», діяла єдина система державного страхування з розгалуженою структурою її місцевих органів. Збереглася форма циркулярів та інструкцій, притаманна також для 20-х рр.

Список літератури

1. Серебровский В. И. Страхование / В. И. Серебровский. – М. : Финиздат НКФ СССР, 1927. – 143 с.
2. Воблый К. Г. Основы экономии страхования / К. Г. Воблый. – М. : Изд. центр «Анкил», 1995. – 228 с.
3. Мотылев Л. А. Государственное страхование в СССР и проблемы его развития / Л. А. Мотылев. – М. : Финансы, 1972. – 264 с.
4. Тагиев Г. Государственное страхование в СССР / Г. Тагиев. – М. : Госфиниздат, 1953. – 96 с.
5. Библиографический указатель литературы по страховому делу 1800-1995 / [науч. ред. Л. И. Рейтман], [сост. В. В. Аленичев, Т. Д. Аленичева]. – М. : ЮКИС, 1995. – 300 с.
6. Вестник государственного страхования. – 1922. – №1. – С. 40-41.
7. Вестник государственного страхования. – 1922. – №2. – С. 42-43.
8. Положение о Главном Правлении государственного страхования // Вестник государственного страхования. – 1922. – №11–12. – С. 26-29.
9. Положение о Главном Правлении Государственного страхования. – М. : ГПГС (Госстрах), 1923. – 20 с.
10. Перечень циркуляров Госстраха за сентябрь месяц 1922 г. // Вестник государственного страхования. – 1922. – № 7. – С. 38-40.
11. Сводный циркуляр №166 украинским губстрахконторам, окружным и участковым агентам. – Х. : Издание Всеукраинского правления государственного страхования, 1925. – 225 с.
12. О выплате ответственным работникам местных органов Госстраха особого вознаграждения за успешное выполнение операционных заданий в 1923-24 году // Финансовый бюллетень. – 1924. – № 42. – С. 42-44.
13. Свод распоряжений Главного Правления, действующих на 1-ое января 1926 года. – М. : Изд. ГПГС, 1926. – 125 с.
14. Собрание законов СССР. – 1924. – № 26. – Ст. 225.
15. Собрание законов СССР. – 1926. – № 6. – Ст. 41.
16. Положение о государственном страховании Союза ССР. – М. : Госстрах, 1926. – 15 с.
17. ЦДАВО України. – Ф. 539. – Опис 7. – Справа 1037. – Арк. 178–182.
18. ЦДАВО України. – Ф. 539. – Опис 7. – Справа 1037. – Арк. 181.

19. Угрунтування та методологія класового оподаткування майна, що підлягає обов'язковому окладному страхуванню та матеріали щодо реорганізації державного страхування. – Х. : Вид-во ЦСУ УСРР, 1929. – 64 с.
20. ЦДАВО України. – Ф. 539. – Опис 7. – Справа 1037. – Арк. 175.
21. Известия. – 1929. – 8 вересня, № 207.
22. ЦДАВО України. – Ф. 539. – Опис 7. – Справа 1037. – Арк. 324.
23. Тарифи й тарифні правила державного страхування (крім окладного). Систематизований збірник тарифів і тарифних правил та пояснення про порядок застосування їх. – Х. : Укрфілія Держфінвидаву СРСР, 1932. – 40 с.
24. Собрание законов СССР. – 1934. – №40. – Ст. 317.
25. Собрание законов СССР. – 1935. – №51. – Ст. 423.
26. Собрание законов СССР. – 1936. – №46. – Ст. 398.
27. Собрание законов СССР. – 1936. – №61. – Ст. 453.
28. Сборник важнейших постановлений и ведомственных распоряжений по государственному страхованию / Сост. В.С. Давыдов; Отв. ред. А.Н. Власов. – М. : Финиздат, 1940. – С. 175.
29. Собрание законов СССР. – 1936. – №50. – Ст. 407.
30. Собрание законов СССР. – 1937. – №30. – Ст. 120.

Латышева Е. В. Нормативно-правовое регулирование советской системы страхования в 192-1930 гг. (исторический аспект) / Е. В. Латышева // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия : Юридические науки. – 2010. – Т. 23 (62). № 1. 2010. – С. 27-34.

Статья посвящена исследованию нормативно-правовых актов, посредством которых осуществлялось правовое регулирование советской системы страхования в 1920-1930 г. На этой основе сделаны обобщающие выводы об устройстве такой системы, формировании и деятельности органов государственного страхования.

Ключевые слова: нормативно-правовое регулирование, декрет, постановление, инструкция.

Latysheva E. The normative legal regulation of the soviet insurance scheme in the 1920-1930 yrs. (the historical aspect) / E. Latysheva // Scientific Notes of Tavrida V. Vernadsky National University. – Series: Law sciens – 2009. – Vol. 23 (62). № 1. 2010. – P. 27-34.

The article is dedicated to the analysis of the normative legal regulations that were used to control the soviet insurance scheme in the 1920 – 1930 yrs. On this basis the resumptive conclusions about the structure of such a system, formation and work of the bodies of state insurance are drawn.

Keywords: normative legal regulation, decree, enactment, instruction.

Надійшла до редакції 21.04.2010 р.